

הכנסות מפיצויי פיטורים בעקבות פטירה

מאת: מנחם כהן, עו"ד (רו"ח) כלכלן ומוסמך למינהל עסקים

1. כללי

הכנסות שהתקבלו בעקבות פטירתו של אדם, בין בשנת הפטירה ובין בשנה שלאחר שנת הפטירה מעוררות שאלות לגבי אופן החיוב במס. למי יש לייחס את ההכנסה, האם אופי ההכנסה יישמר למשל, כאשר המנוח היה נכה בשיעור 100% והיה זכאי לפטור לפי סעיף 9(5) לפקודה. כיצד תיפרס ההכנסה – עד לשנת הפרישה או עד לשנת הפטירה, האם יש לחלק את אופן הפרישה אם כבר הוחל בה. מה הדין כאשר הוחל רצף קצבה והנישום נפטר. מה הדין כאשר המענק התקבל על פי פסק דין שניתן שנים רבות לאחר שפרש ונפטר.

על שאלות אלו ואחרות ננסה לענות באמצעות דוגמאות ובעזרת הוראות הפקודה – סעיפים 1 (הגדרת "הכנסה מיגיעה אישית", 3(ו), 8(ג), 8(ד), 9(א7א)ז, 120(ב), 125א לפקודה; סעיף 5 לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963 וחוזר מס הכנסה 10/2011 מיום 13.7.11 בנושא "הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים.

2. דוגמאות

דוגמא א': הכנסות שהתקבלו אצל היורשים לאחר שנת הפטירה: מענק פטירה כהכנסה מיגיעה אישית; פטור למענק פטירה; הכנסה לפי סעיף 3(ו) לפקודה

אברהם נפטר לפני שנתיים ויורשיו קיבלו מענק פטירה ממעסיקו בסך 300,000 ₪ לאחר 10 שנות עבודה. בנוסף, קיבלו יורשיו לאחר שנת הפטירה הכנסה שמקורה במשלה ידו של המנוח ממשרד להנדסה אותו ניהל בסך 700,000 ₪. אברהם היה נכה בשיעור 100%. אף אחד מן היורשים איננו נכה.

נדרש: אופן חבות המס לגבי ההכנסות הנ"ל.

פתרון

1. מענק הפטירה

ההכנסה תיחשב להכנסת היורשים. על מענק הפטירה, שהתקבל לאחר עשר שנות עבודה, יחול פטור בסך 244,000 ₪ $[24,400 \times 10 = 244,000]$.

יתרת המענק בסך 56,000 ₪ $[300,000 - 244,000 = 56,000]$ תיחשב להכנסה מיגיעה אישית לפי פסקה (5) להגדרת "הכנסה מיגיעה אישית" בסעיף 1 לפקודה. ויחולו עליה שיעורי מס תחיליים החל מ-10% ובכל מקרה מס מרבי שלא יעלה על 40% לפי סעיף 125א לפקודה, הכל לפי רמת ההכנסות אצל השארים.

2. הכנסה ממשלח יד בסך 700,000 ₪

הכנסה זו תחוייב במס לפי סעיף 3(ו) לפקודה אצל היורשים. לא יינתן פטור לפי סעיף 9(5) לפקודה, משום שההכנסה מיוחסת ליורשים, בהתאם לפסק דין **איזה אברמזון¹** ופסק דין **סוניה פורת²**.

דוגמא ב': הפרשי שקיבל נכה בשנת פטירתו

יורשי המנוח יוסף ז"ל קיבלו הפרשי שכר בסך 700,000 ₪ בשנת פטירת המנוח. הוא היה נכה בשיעור 100%.

נדרש:

1. אופן החבות במס כאשר הסכום התקבל בשנת פטירת המנוח.
2. אופן החבות במס כאשר הסכום התקבל לאחר שנת פטירת המנוח.

פתרון**1. הכנסה שהתקבלה בשנת הפטירה**

ההכנסה מהפרשי השכר מיוחסים למנוח משום שהתקבלו בשנת הפטירה. משכך, יחול פטור לפי סעיף 9(5) לפקודה על ההכנסה שתיחשב כהכנסה מיגיעה אישית, עד סכום התקרה בהתאם לסעיף 9(א) לפקודה. על יתרת ההכנסה החייבת במס יחול שיעור מס מרבי של 40% לפי סעיף 125א לפקודה.

2. הכנסה שהתקבלה לאחר שנת הפטירה

מאחר שההכנסה התקבלה בשנה שלאחר שנת הפטירה לא תיוחס למנוח ולא יחול עליה פטור לפי סעיף 9(5) לפקודה, אלא אם כן היורש שקיבל את ההכנסה הוא בעצמו נכה. על ההכנסה יחול מס בשיעור מרבי של 40% לפי סעיף 125א לפקודה ולא יחולו שיעורי מס תחיליים כהכנסה מיגיעה אישית³. ההכנסה מאבדת מאופייה המיסויי בשל התקבלותה לאחר שנת הפטירה⁴.

דוגמא ג': הזכאות לקבלת מענק הפטירה; טופס ואיזה טופס עליו למלא?

1. מי זכאי לקבל את מענק הפטירה?
2. איזה טופס יש למלא בקשר לקבלת מענק פטירה אצל השאירים ומה יש למלא בו?

פתרון**1. הזכאים לקבלת מענק פטירה**

לפי סעיף 5 לחוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963 [להלן - **החוק**], או **חוק פיצויי פיטורים**] הזכות לקבל את פיצויי הפיטורים עקב פטירה נתונה ל"**שאירים**" כהגדרתם בסעיף 5 לחוק.

¹ עמ"ה 41/91 **איזה אברמזון נ' פ"ש רמלה** (30.12.92), פד"א כא 52 והאתר המשפטי **מסטקס**.

² ע"מ 23004-11-10 **סוניה פורת נ' פ"ש כפ"ס** (13.12.13), האתר המשפטי **מסטקס**.

³ ראו סעיף 2.3.2 לחוזר מס הכנסה 10/2011 – 13.7.11: הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים.

⁴ ראו סעיף 2.3 לחוזר מס הכנסה 10/2011 – 13.7.11: הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים.

אם למנוח בן זוג או ילד כמשמעותם בסעיף 5 לחוק, ישלם המעסיק את פיצויי הפטורים להם או למנהל העזבון. אם אין כאלו בנמצא - יפקיד המעסיק את פיצויי הפטורים בבית הדין האזורי לעבודה שיחליט על אופן החלוקה לשאירים.

להלן סעיף 5 לחוק פיצויי פטורים:

"5. עובד שנפטר

(א) נפטר עובד, ישלם המעסיק לשאיריו פיצויים כאילו פיטר אותו.
"שאיירים" לענין זה - בן-זוג של העובד בשעת פטירתו, לרבות הידוע בציבור כבן-זוגו והוא גר עמו, וילד של העובד שהוא בגדר תלוי במבוטח לענין גימלאות לפי פרק ג' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968¹, ובאין בן-זוג או ילדים כאמור - ילדים הוריים שעיקר פרנסתם היתה על הנפטר וכן אחים ואחיות שגרו בביתו של הנפטר לפחות שנים-עשר חודש לפני פטירתו וכל פרנסתם היתה על הנפטר.
 (ב) היו פיצויי-פטורים משתלמים לשאיירים שאינם בן-זוג או ילד התלוי כאמור, יפקדו הפיצויים בבית הדין האזורי לעבודה וינתנו לשאיירים שיקבע בית הדין האזורי לעבודה ולפי החלוקה שיקבע, בהתחשב במצב הכלכלי ובמידת תלותם בעובד שנפטר.
 (ג) פיצויים המשתלמים לשאיירים של עובד שנפטר לא יראו אותם כחלק מהעזבון."

2. טופס 161 – הודעת שאירים על הפסקת עבודה עקב מוות

על השאירים כמשמעותם בסעיף 5 לחוק למלא טופס 161 שעניינו הודעת שאירים על הפסקת עבודה עקב מוות. הטופס ימולא על ידי בן זוגו של המנוח ובהיעדרו – על ידי מי שמוסמך על פי דין לטפל בעזבונו של המנוח. הדיווח הוא על אופן חלוקת המענקים המגיעים לשאירי המנוח בעקבות הפסקת העבודה, לרבות תשלומי מענקים מקופות לגביהם נתבקש בעבר רצף פיצויים או קיצבה.

לטופס 161 יש לצרף צו ירושה או צו קיום צוואה, אישור בית משפט על מינוי אפוטרופוס לקטינים, או על מינוי מנהל עזבון וכיו"ב.

בטופס 161 יש לפרט את המענקים לפי סוג המשלם, תיק הניכויים שלו וסכום המענק ששילם. כמו כן, יש למלא פרטים על השאירים הזכאים לקבל חלק מהמענק וביניהם את קרבתו למנוח. לבסוף, יש למלא את החלק המגיע לכל אחד מן השאירים לפי משלמי המענק.

דוגמא ד': אפשרויות פריסה במקרה של מענק פטירה

מהן אפשרויות הפריסה במקרה של מענק עקב פטירה?

פתרון

הסעיפים העוסקים בפריסת מענק פטירה הם סעיף 8(ג) ו-8(ד) לפקודה, לקמן:

סעיף 8 לפקודה

"(ג) לפי בקשת הנישום או יורשיו, יראו את ההכנסות שלהלן, לענין חישוב סכום המס החל עליהם, כאילו נתקבלו כאמור לצידן:

....

¹ ראו סעיפים 130, ו-238 (הגדרת "ילד") לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשנ"ה-1995.

¹(3) הכנסה מייגיעה אישית כאמור בפסקאות (5) או (6) להגדרתה שבסעיף 1 - בחלקים שנתיים שווים בשנות העבודה שבשלהן משולם המענק או בתקופה שבה נוצרה הזכות לקצבה, לפי הענין, אך בלא יותר ממשש שנות המס המסתיימות בשנה שבה נתקבלו המענק או היוון הקצבה; אולם רשאי המנהל אם נתבקש על כך, להתיר חלוקה לתקופה אחרת לרבות לשנים הבאות, בתנאים שיקבע, לרבות תשלום מקדמה.

(ד) התיר המנהל לפי סעיף זה או לפי סעיף 9א(ד) חלוקתה של הכנסה ומת הנישום, או שהוחל בפירוקה של החברה הנישומה, לפני תום התקופה שקבע המנהל, תיווסף להכנסת הנישום בשנת המס שבה מת, או להכנסת החברה בשנת המס שבה הוחל בפירוקה, כל ההכנסה העולה לפי אותה חלוקה בחלקן של השנים שלאחר אותה שנת מס; אולם לפי בקשתם של יורשי הנישום, מנהל עזבונו או המוציא לפועל של צוואתו, תחולק כל ההכנסה כולה חלוקה חדשה לתקופת השנים שנסתיימה בשנת המס שבה מת הנישום, או, לפי בקשתם של יורשי הנישום, תיחשב כל ההכנסה העולה לפי אותה חלוקה בחלקן של השנים שלאחר אותה שנת מס כהכנסתם של יורשי הנישום בשנים אלה, לפי שיעור חלקיהם בעזבונו הנישום, לאחר שנתנו ערובה להנחת דעתו של המנהל לתשלום המס שיגיע מהם לפי חישוב זה; ובלבד שאם שילם כדין מקדמה על פי סעיף קטן (ג) (3) או סעיף 9א(ד) או אם נוכה מס במקור לפי סעיף 164 - יראו את סכום המקדמה ששולם או את סכום המס שנוכה, כאמור, המתייחסים לשנים שלאחר הפטירה כסכום המס המגיע."

ניתן לפרוס את המענק לפי האפשרויות הבאות :

א. כאשר המענק שולם למנוח לאחר שנת פטירתו ניתן לפרוס את החלק החייב של מענק הפטירה אחורנית בהתאם לסעיף 8(ג)(3) לפקודה :

1. עד שש שנים המסתיימות בשנת הפרישה ;
2. משנת הפרישה ועד לשנת הפטירה².

3. ניתן לשלב פריסות - משנת הפרישה אחורה ומשנת הפרישה קדימה עד ליום הפטירה (עד מספר כולל של 6 שנים).

ב. כאשר המענק שולם לנישום לפני פטירתו אך נפרס לשנים הבאות יש מספר אפשרויות לפי סעיף 8(ד) לפקודה :

1. אם שולמה מקדמת מס או נוכה מס במקור בגין הפריסה יראו את סכום המקדמה ששולם או את סכום המס שנוכה, כאמור, המתייחסים לשנים שלאחר הפטירה כסכום המס המגיע מהמנוח. כלומר, אין לשנות את הפריסה שכבר נעשתה ויראוה כסופית בשל תשלום המס.
2. ניתן לחייב במס את המנוח בשנת הפטירה לפי יתרת ההכנסה שטרם נפרסה.
3. ניתן לחלק את כל ההכנסה בחלוקה חדשה לתקופת השנים שנסתיימה בשנת המס שבה נפטר הנישום ולחייב במס את המנוח.
4. ניתן לחייב במס את היורשים, לפי בקשתם, על יתרת ההכנסה שטרם חוייבה במס בהתאם ליחס חלקם בעזבונו, אולם עליהם להמציא בטחונות לתשלום המס שיגיע מהם על פי חישוב זה.

¹ המנהל קבע נוהל לפיו לכל 4 שנות עבודה ניתנת שנת פריסה אחת. שנת הפרישה תיכלל גם היא בשנות הפריסה. אולם אם הפרישה היתה בתקופת 3 החודשים האחרונים שבשנת המס תיקבע השנה הראשונה שלאחר הפרישה כשנה הראשונה למנין 6 שנות הפריסה. בנוגע למענק עקב מוות ראו חזר מ"ה 10/2011 (13.7.11) בפיסקאות 2.4 ו-2.5. באתר רשות המסים והאתר המשפטי **מסטיקס**.

² ראו סעיף 2.5.3.1.2 לחזור מס הכנסה 10/2011 – 13.7.11: הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים.

דוגמא ה': כספי פיצויים שנותרו בקופת הפיצויים והנישום נפטר לאחר שנת הפרישה
 נוח פרש שנתיים לפני שנפטר ובקופה לקצבה ברכיב הפיצויים נותר סכום של 500,000 ₪ לזכותו. מה דין הכספים שבקופה מהיבט המס?

פתרון

הסכום ייחשב כחלק מהכנסת המנוח בשנת הפרישה בהתאם לסעיף 9(א7)(ז) רישא לפקודה, שבו נאמר:

"(ז)...רואים מענק הון עקב פרישה וכן מענק הון עקב מוות כמענק שנתקבל גם אם נשאר מופקד בקופת גמל;..."

קיימות מספר אפשרויות לטיפול בסכום הנ"ל¹:

- א. פריסה לאחור לפי סעיף 8(ג)(3) לפקודה עד 6 שנים עד לשנת הפרישה;
- ב. פריסה קדימה משנת הפרישה ועד לשנת הפטירה, בהתאם לכללים שקבע המנהל;
- ג. שילוב פריסות: משנת הפרישה אחורנית ומשנת הפרישה קדימה עד שנת הפטירה.

דוגמא ו': כספים שנותרו בקופה לקצבה בשנת הפטירה לאחר שהמנוח ביקש להחיל עליהם רצף קצבה

צבי ביקש להחיל לגבי כספי הפיצויים שעמד לקבל רצף קצבה ונפטר באותה שנה. יורשיו לא מעוניינים ולא הודיעו על כוונתם להשאיר את הכספים לצורך קבלת קצבת שאירים.

נדרש: כיצד יחושב המס על כספים אלו?

פתרון

יש לראות בכספים שנותרו בקופה לקצבה שמקורם בבקשה לרצף קצבה ככספים שנתבקשה לגביהם חרטה מייעוד לקצבה. הפטור יחושב לפי סעיף 9(א7)(ז) לפקודה. החלק החייב יחוייב כהכנסת הנפטר בשנת פטירתו, לאור האמור בסעיף 9(א7)(ז) רישא.

ניתן לפרוס סכום זה לאחור לפי סעיף 8(ג)(3) לפקודה עד 6 שנים המסתיימות בשנת הפטירה בה התקבל המענק².

דוגמא ז': כספי פיצויים ששולמו זמן רב לאחר פטירת העובד

בית הדין לעבודה הכריע בענין תביעתם של יורשי משה ז"ל ל 10 שנים לאחר פטירתו ו-12 שנים לאחר מועד פרישתו ופסק לו פיצויי פיטורים בסך 600,000 ₪. מהם היבטי המס לגבי קבלת מענק פטירה במקרה זה?

¹ ראו סעיף 2.5.3.1 לחזור מס הכנסה 10/2011 – 13.7.11: הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים.

² ראו סעיף 2.5.2.2 לחזור מס הכנסה 10/2011 – 13.7.11: הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים.

פתרון

הפתרון מבוסס על סעיף 2.5.3.2 לחוזר מס הכנסה 10/2011 מיום 13.7.11 בנושא הכנסות מעבודה ו/או מענקי פרישה/מוות המתקבלות לאחר אריכות ימים. על פי הוראות החוזר הטיפול יהיה כדלקמן:

- א. החלק החייב במס במענק ייחשב כהכנסת הנפטר בשנת קבלת המענק;
- ב. המענק ייחשב כהכנסה מיגיעה אישית לפי פסקה (5) להגדרת "הכנסה מיגיעה אישית" בסעיף 1 לפקודה;
- ג. המס מוגבל לתקרה של 40% לפי סעיף 125א לפקודה;
- ד. לא יינתנו נקודות זיכוי ו/או פטורים אישיים להם היה זכאי הנפטר;
- ה. ניתן לפרוס את ההכנסה לפי הכללים שנקבעו בסעיף 2.5.3.1 לחוזר:
  - א. פריסה לאחור לפי סעיף 8(ג) (3) לפקודה עד 6 שנים עד לשנת הפרישה;
  - ב. פריסה קדימה משנת הפרישה ועד לשנת הפטירה, בהתאם לכללים שקבע המנהל;
  - ג. שילוב פריסות: משנת הפריסה אחורנית ומשנת הפריסה קדימה.
- ו. קיימת אפשרות לפנות למחלקת קופות גמל ברשות המסים בבקשה לבחון מתן אישור מיוחד בשל שנות המס החריגות.